

לכל דבר יש תפקיד זמן בעולם

1. משנה ג - הוא היה אומר, אל תהי בז לכל אדם, ואל תהי מפליג (מרחיק) לכל דבר, שאין לך אדם שאין לו שעה ואין לך דבר שאין לו מקום:

2. קהלת פרק ג - {א} לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים: {פ} {ב} עת ללדת ועת למות עת לטעת ועת לעקור וטוע: {ג} עת להרוג ועת לרפוא עת לפרוץ ועת לבנות: {ד} עת לבנות ועת לשחוק עת ספוד ועת רקוד: {ה} עת להשליך אבנים ועת פנוס אבנים עת לחבוק ועת לרחק מחבק: {ו} עת לבקש ועת לאבד עת לשמור ועת להשליך: {ז} עת לקרוע ועת לתפור עת לחשות ועת לדבר: {ח} עת לאהב ועת לשנא עת מלחמה ועת שלום: {פ}... {יא} את הכל עשה יפה בעתו...

3. אל תהי בז לכל אדם - (מדרש קהלת רבה יא, א, בשפה קלה) - רבי אלעזר בן שמוע היה מטייל על שפת הים הגדול, ראה ספינה נטרפת כהרף עין בים וטבע כל מה שהיה בה. ראה איש אחד מהניצולים יושב על קרש שנתלש מהספינה, ומגל לגל הוא שט ועולה ליבשה ערום ומסתתר על שפת הים. באותה שעה עלו ישראל לרגל לירושלים והיו רבים עוברים שם על שפת הים, כשראה האיש, שהיה רומי את היהודים אמר להם, מבני עשו אחיכם אני, הבו לי מעט כסות ואכסה את תחתי כי נפלטתי מהים ללא דבר. אמרו לו, "כן יפגעו כל אומתך". הרים עניו וראה את רבי אלעזר בן שמוע ביניהם, אמר, רואה אני שאתה איש זקן ונכבד בעמך ומבין בכבוד הבריות, "עשי עמי צדקה ותן לי כסות שאכסה את תחתי שפגעני הים". היה רבי אלעזר לבוש שבעה מלבושים מפני צינת רוח שפת הים, הפשיט אחד ונתן לו, ועוד הובילו לביתו האכילו והשקהו, נתן לו מאתיים דינרים וליהוה על מרכב ארבע עשרה פרסאות ועשה לו כבוד גדול עד שהכניסו לביתו. לאחר ימים מת קיסר רומי הרשע ומינו את אותו רומי הניצול מלך תחתיו, גזר על המדינה שלא רחמו עליו בשעתו לתת לו לבוש, שכל הגברים להרג והנשים לביזה. אמרו לרבי אלעזר בן שמוע לך פייס את המלך. ענה להם, אתם יודעים כי המלכות הזו לא עושה דבר בחינם ללא שוחד וכופר. אמרו לו, יש כאן ארבעת אלפים דינרים לך פייס עבורינו. לקח אותם ועלה ועמד על שער בית המלכות, אמר לשומרי הסף, לכו אמרו למלך, איש יהודי אחד עומד על הפתח, מבקש לשאול בשלום המלך, אמר להם המלך הכניסוהו. כאשר ראהו המלך, הטיל עצמו מעל כסאו ונפל ארצה, אמר לו, "מה מעשהו של אדני כאן ולמה הטריח את עצמו לכאן?" ענה לו, בשביל שתרחם על המדינה הזו ותבטל הגזרה! אמר לו המלך, בתורה כתיב שקר ? , אמר לו, לא! . אמר לו, לא כתיב בתורתכם (דברים כג, ד): לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה', (דברים כג, ה) ? למה ? "על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים" וקתיב (דברים כג, ח): "לא תתעב אדמי פי אחיך הוא", ואני בר עשו אחוכן אָנָּא, וְלֹא גַמְלַתֶּם אִתִּי חֶסֶד, וּמֵאֵן דַּעְבַּר אֲדַאֲרִייתָא חַיִּיב לְקַטְלָא. אמר ליה רבי אלעזר בן שמוע, אף על פי דהינון אשמים לך תסלח ותרחם עליהון. אמר ליה, ואת ידע הדא מלכותא לא עבדא מידי על חנם ללא כופר ושוחד, אמר ליה, אית עמי ארבעת אלפין דינרין, קח ותהון ואיתרחם עליהון. אמר ליה, ארבעה אלפין הללו יהון לך, יהיבין בעבור המאתיים דיהבת לי, והמדינה כולה תהא משוחררת בגינך, וחלף מיכלא ומישתא דאוכלת ואשקת יתי. עול לבי אוצר וגנזי דידי וקח לך שבעין חליפות דלבושון, חלף איצטלא דיהבת לי, וזיל בשלם על אומתך ואסלח בגינך.

3. אל תהי מפליג לכל דבר - הצלת דוד מאכיש מלך גת - (שמואל א כא) - {יא} ויקם דוד ויברח ביום ההוא מפני שאול ויבא אל אכיש מלך גת: {יב} ויאמרו עבדי אכיש אליו הלוא זה דוד מלך הארץ הלוא לזה יענו במחלות לאמר הנה שאול באלפיו ודוד ברבבתי: {יג} וישם דוד את הדברים האלה בלבו וירא מאד מפני אכיש מלך גת: {יד} וישנו את טעמו בעיניהם ויתהלל(עשה עצמו שכל)

בְּיָדָם וַיְתִיב (שרט) על דלתות השער ויִזְרְדוּ רִירוֹ אֶל זְקֵנוֹ: {טו} וַיֹּאמֶר אֲכִישׁ אֶל עֶבְדֵי הַנָּה תִרְאוּ אִישׁ מִשְׁתַּגֵּעַ לְמָה תִּבְיָאוּ אֹתוֹ אֵלַי: {טז} חֶסֶר מְשֻׁגְעִים אֲנִי כִּי הִבַּאתֶם אֶת זֶה לְהִשְׁתַּגֵּעַ עָלַי הַזֶּה יָבֹאוּ אֶל בֵּיתִי: (o)

4. למה ברא ה' את השגעון? – (מדרש תהלים מזמור לד) - אמר דוד להקב"ה כל מה שעשית יפה עשית, [והחכמה יפה מן הכל, וכן הוא אומר מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית (תהלים קד כד), כל מה שעשית בחכמה יפה עשית], חוץ מן השטות הזו, אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם מה הנאה יש לעולם מן השטות הזו, שאדם מהלך בשוק ומקרע כסותו, והתינוקות רצין אחריו ומשחקין עליו, זה נאה לפניך, אמר ליה הקדוש ברוך הוא על שטות אתה קורא תגר, חייך שתצטרך לה...אמר לו הקדוש ברוך הוא תצטער ותתפלל עליה עד שאתן לך ממנה, לא עשה דוד עד שהלך אצל אכיש, וכן הוא אומר ויקם דוד ויברח [ביום ההוא] מפני שאול [ויבא אל אכיש מלך גת] (שמואל א, כא יא), אמר ליה הקדוש ברוך הוא, דוד אצל אכיש אתה הולך, אתמול הרגת את גלית, והיום אתה הולך אצל אכיש? וחרבו בידך, ואחיו של גלית שומר ראשו של מלך היה, ועדיין לא נסתפג דמו של גלית, ואתה הולך אצלו, כיון שראו אותו בא ברגליו, אמרו לו (לאחיו של גולית) הרי דוד, שהרג אחיך בא אצל אכיש, אמרו לו (לאכיש) נהרוג למי שהרג אחינו... באותה שעה נתיירא דוד, ואמר יום אירא, אני אליך אבטח (תהלים נו ד), התחיל מבקש דוד ומתפלל ואמר רבונו של עולם ענני, באותה השעה, אמר ליה הקדוש ברוך הוא מה אתה מבקש? אמר לפניו תן לי מאותו השטות שבראת, אמר לו הקדוש ברוך הוא לא אמרתי לך בז לדבר יחבל לו, והשטות אתה מבקש, לכך נאמר לדוד בשנותו את טעמו. [לפני אבימלך]...עשה עצמו כשוטה ומשנה את טעמו, שנאמר וישנו את טעמו [בעיניהם ויתהולל בידם] ויתו על דלתות השער, היה כותב על הדלתות ואמר אכיש מלך גת חייב לי מאה רבוא, ואשתו חמשים רבוא, ובתו של אכיש היתה היא ואמה שוטות, והיו צועקות ומשטות מבפנים, ודוד היה צועק ומשתטה בחוץ, אמר להם אכיש לעבדיו חסר משוגעים אני [כי הבאתם את זה להשתגע עלי], באותה שעה שמח דוד שמחה שיצא לו השטות מתוך השמחה, ...אמר להקב"ה כמה טובה היא השטות, דכתיב, אברכה את ה' בכל עת תמיד תהלתו בפי, בעת חכמה ובעת שטות, וכן את מוצא בתחילת בראשית, וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד (בראשית א לא)

5. למה ברא ה' את העכביש? - אוצר המדרשים

אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע מה הנאה באלו שבראת בעולמך.. עכביש יארוג כל השנה ולא ילבשנו, ואין בו הנאה לעולם. אמר לו הקדוש ברוך הוא דוד! מלעיג אתה על הבריות תבא שעה ותצטרך להם ותדע למה נבראו. וכשנחבא במערה מפני שאול המלך שלח הקדוש ברוך הוא עכביש וארגה על פי המערה וסגרה אותו, בא שאול וראה ארוג אמר בודאי לא נכנס אדם הנה שאם נכנס היה קורע הארוג לקרעים והלך ולא נכנס לשם, וכשיצא דוד וראה העכביש נשקה ואמר לה ברוך בוראיך וברוכה את, רבש"ע מי יעשה כמעשיך וכגבורתיך שכל מעשיך נאים.

6 שמנה קבצים ד, קיז

הנשמות כולן מאורגנות הן זו בזו, פועלות זו על זו כאברי המכונה, וכחלקי הגוף היחידי, וככוחות הנפש הפרטית. יש שאומץ רצון, שמובלט במקום מיוחד בתור רשעה, משפיע על כוחות הרכים יותר מדאי בנשמות אחרות, שהיו לקויים במדה נפרזה של צדקות מדלדלת. ולא רק ביחידים הדבר נוהג כ"א גם בסיעות, עמים, דורות ותקופות, מינים ועולמות. וכל מה שרז האחדות המסודרה האוצרת בקרבה כל עושר וכל אומץ מתבלטת יותר, הולך אור החכמה המלוכש בחסד ומתברר יותר. כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה. ואין אדם שאין לו שעה, ואין לך דבר שאין לו מקום